

שלחו להדפסה

גודל פונט

דעות |

בארץ

כאשר הכל שפיט פנייה ליועצים משפטיים בכל נושא ונושא גרמה להעצמה מופרזת בכוחם ולסרבול מיותר של המערכת השלטונית. אין מנוס מלתקן מצב זה, ובהקדם

דניאל פרידמן
07:53, 28.06.10

ברשימתו מיום שני (21.6) ב"דיעות אחרונות" מצטט נחום ברנע פסקה מדו"ח ועדת החקירה לפרשת הטיפול במפוני עזה, שבה נאמר: "ביחס ליועצים המשפטיים הוועדה סבורה כי מחובתם לשנן לעצמם כל העת את גבולות תפקידם. גם כאשר יש מי שמבקש מהם הכרעות בנושאים שאינם בעלי אופי משפטי דומיננטי, עליהם לדעת לסרב ולהחזיר את הכדור".

ברנע מציע לתלות את הפסוקים בלשכתו של כל יועץ משפטי בממשלת ישראל, ולשלוח לבג"ץ עותק אחד במסגרת מוזהבת. אולם ספק אם די בכך. למעשה, כל עוד עומדות בעיני ההלכות שנקבעו בבג"ץ בעשרות השנים האחרונות, אין מנוס מפנייה ליועץ משפטי בכל נושא ונושא. הרי אם "הכל שפיט" ומלוא כל הארץ משפט, לרבות השאלה כמה הם 2+2, משמע שבג"ץ יכול לעסוק בכל נושא. משום כך וכדי שלא להסתבך עדיף לקבל חוות דעת משפטית בכל עניין ועניין.

תלות מוחלטת ביועצים

לכך מצטרף הכלל שלפיו יכול בג"ץ לפסול כל החלטה שלטונית, לרבות החלטות ממשלה והחלטות של הכנסת, אם הן נראות בעיניו בלתי סבירות. ההחלטות השלטוניות היחידות הפטורות הן מהכלל שהכל שפיט והן ממבחן הסבירות, הן החלטות של בג"ץ עצמו, שהן כידוע לעולם סבירות והגיוניות, ולפיכך אין בג"ץ נתון לביקורת של עצמו.

כללים אלה גרמו לניפוח הביורוקרטיה, שיבשו לחלוטין את מערכות השלטון ויצרו תלות מוחלטת ביועצים המשפטיים. הם גם יצרו ערפל משפטי וחוסר ודאות בממדים מרשימים. לכך נלווית תחושה של מקריות וחוסר שוויון והיגיון בהחלטת דין הסבירות. כך, למשל, הוחלט שיהיה זה בלתי סביר למנות את ראש עיריית רמלה לעמוד בראש מינהל מקרקעי ישראל, אף שוועדת איתור מצאה אותו ראוי לתפקיד. זאת משום שהתבטא בלשון בוטה כלפי בני המיעוט הערבי. לעומת זאת אושר קידומו של קצין משטרה למרות דבריו הבוטים נגד חרדים.

להתכונן לביקורת חריפה

כללי הכל שפיט ומבחן הסבירות גורמים גם לשיבוש ניכר בעבודת בג"ץ עצמו. ראשית, חוסר ודאות גורם לריבוי התדיינות (למה לא לנסות "תמיד יש סיכוי") ולעומס. שנית, נראה שמבחן הסבירות גורם לכך שבג"ץ מתקשה להבחין בין נושאים שבתחומם לבין נושאים שאינם מענייניו. אם ניתן להעמיד כל החלטה שלטונית במבחן הסבירות, מדוע לא יוכל בג"ץ להכריע במשט הבא לעזה?

לפי אותו היגיון הופכות השאלות הבאות להיות שאלות משפטיות: האם סבירים המבנים שהוצעו למפוני עזה ומקומות היישוב שנבחרו עבורם? ואם אלה שאלות משפטיות, אין תמה שפונים ליועצים משפטיים כדי להחליט בהן.

הדרך לפתרון היא אחת - שינוי פסיקת בג"ץ, אם באמצעות בג"ץ עצמו ואם באמצעות חקיקה. אמנם נדרשת לשם כך מידה של אומץ, מצרך שבחיים הציבוריים איננו מצוי בכמות מופרזת. כל מי שינסה לתקן את התסבוכת שנוצרה עקב החלטות בג"ץ במישור הציבורי יספוג ביקורת חריפה. השאלה היא אם די בכך כדי למנוע את תיקון המצב.

הכותב הוא שר המשפטים לשעבר

קבלו ניוזלטר יומי המסכם את חדשות היום ישירות למייל שלכם. [לחצו להרשמה](#)